

שניצלים ועגלה ריקה

תהילה שוורץ אלטשולר | 29.06.2015 | 20:00

האם העבריייה הח"מ השתתפה בשני טקסים צבאיים מכוונים בשנתיים האחרונות: האחד, לפני כשנתיים, טקס סיום טירונות בלטרון, והשני, בשבוע שעבר, טקס סיום קורס קציני יבשה בבה"ד 1. תודה לכל המברכים. היו מאפיינים משותפים לשני הטקסים: השניצלים בצידניות, השרביטנית של תזמורת צה"ל ופעלוליה, החיילים המצטיינים שרובם המכריע הגיע מן הפריפריה וההתנחלויות, חברת הצילום הפרטית שגבתה מההורים 50 שקלים בעבור דיסק תמונות שיגיע בדואר, וגם ההעדפה של הצבא להשקיע במצלמות וביחסי ציבור ופנייה לתקשורת, על פני אמצעי הצללה להורים, ששהו שעות בשמש הקופחת.

אבל אלמלא אלה, אפשר היה לחשוב שמדובר בשני צבאות שונים. הטקס הראשון, לפני שנתיים, היה טקס דתי לגמרי: הטקסטים שנקראו בו היו דתיים ("רק חזק ואמץ" מספר יהושע), נישאה בו תפילה לשלום חיילי צה"ל ולאחר דברי ברכה קצרים מפי קצין שריון ראשי, הנואם המרכזי היה רב זרוע היבשה. אמנם אחריו עלתה סמלת חינוך שהקריאה בשגיאות מביכות את "מגש הכסף" של נתן אלתרמן, אבל קשה היה להתעלם מהתהליך של התקרבות לדת שעובר על הצבא, שגם המספר הגדול יחסית של חובשי כיפות בקרב החיילים וההורים אינו מבטא אותו במלוא עומקו. בטקס השני, סיום קורס קצינים, היה ברור כשמש שיד מכוונת עקרה כל סממן דתי. מנחה הטקס קרא פסוק או שניים מאותו ספר יהושע, אבל לא היתה שום נוכחות רבנית, שום תפילה לא נישאה ושום טקסט יהודי מכוון לא הוזכר. אז מה החליף את כל אלה? ובכן, לא החליף אותם דבר. זה היה טקס יבשושי, חסר תוכן וחסר השראה. את מקום התפילה לא תפסה להקה צבאית, את נאומו של הרב החליף נאום של מפקד חילות היבשה, שהיה בקושי נאום בר מצווה. למעט איזכור של שמות החיילים המצטיינים, שנדמה היה כי נעשה פשוט כדי למשוך זמן, לא היה בטקס שום תוכן שימשוך את לבם של הצוערים ובני משפחותיהם. זה היה טקס קלאסי של עגלה ריקה.

נראה שהרמטכ"ל, יחד עם ראש אכ"א הנכנס, מבינים את הבעייתיות בחדירתה של הרבנות הצבאית לתחום התוכן בצה"ל, ולכן הם מתכוונים לצמצם את סמכויותיה. אבל הטקס בשבוע שעבר הבהיר לי איזה ואקום איפשר את כניסתה של הרבנות לכתחילה. זהו ואקום שנוצר על ידי חיל חינוך חלש (אולי מוחלש), שמטיל את האחריות לטקסים על כתפיהן של סמלות חינוך צעירות, שאינן יכולות להתחרות ברבנים מנוסים. זהו ואקום שהטקסט הקאנוני היחיד שנמצא בו הוא "מגש הכסף".

הרמטכ"ל צודק: יש צורך אמיתי בהחזרת אתוס כלל צה"לי, כלל ישראלי, יהודי אך לא דתי אורתודוקסי, אל הצבא. לא נכון לאפשר לרבנות הצבאית להיות הגורם הדומיננטי בעיצוב האתוס הזה, שהביטוי לו — לפחות כלפי משפחות החיילים — הוא טקסי סיום הכשרות וקורסים. לכן, יתכבד הרמטכ"ל ויושיב מומחה לדבר, שיכין מאגר של טקסטים מתאימים — מתהילים ומספר יהושע, מכתביהם של ביאליק ואלתרמן, רבי יהודה הלוי, הרצל, בן גוריון, מנחם בגין, והרב קוק, ארז ביטון ורוני סומק. מתוך המאגר הזה יוכלו מתכנני הטקסים לדלות. אחרת, בעוד שנה-שנתיים יחזרו אנשי הרבנות הצבאית וימלאו את החלל.

אפשר לטעון שאלה ההיבטים הפחות חשובים ברפורמות הנדרשות בפעילותו של צה"ל, אבל אין זה נכון. תפקוד הצבא מושתת בראש ובראשונה על אתוס. אם ברצוננו שהאתוס יהיה ציוני-יהודי-דמוקרטי-הומניסטי, יש לשקוד על תכנון ולעמול על מימוש, לא פחות מאשר על רכישת נשק, הקמת זרוע סייבר, וכמובן — על הכנת השניצלים בצידנית המלאה.

ד"ר שוורץ-אלטשולר היא ראשת המרכז לערכים דמוקרטיים במכון הישראלי לדמוקרטיה
